

УДК 340.130

О.О. БАЄВ, ад’юнкт кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету внутрішніх справ

СФЕРА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК ОБ’ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. До питання правового регулювання у сфері телекомунікацій загального користування України.

Аннотация. К вопросу правовой регуляции в сфере телекоммуникаций общего пользования Украины.

Summary. As to the legal regulation in the sphere of Ukrainian telecommunications of common usage.

Ключові слова: телекомунікації, телекомунікаційні мережі, інформаційно-комунікаційні технології.

В умовах інформаційної глобалізації та переходу до нового еволюційного етапу розвитку людства – інформаційного суспільства важливим аспектом його розвитку та становлення є телекомунікації та телекомунікаційні мережі загального користування. Вони становлять матеріально-технологічну основу інформаційного суспільства без якої його існування було б неможливим. Це обумовлює актуальність питань правового регулювання сфери телекомунікацій загального користування України.

Про актуальність питань правового регулювання вищезазначеної сфери свідчить рівень наукових розробок та інтерес вчених, що знайшло відображення у працях: І.В. Арістової, О.Ф. Андрійка, В.В. Бінкевича, В.М. Брижка, К.І. Белякова, П.М. Байдика, В.Д. Гавловського, В.М. Глушкова, М.Ю. Ільченка, Ю.І. Ігнатушка, Р.А. Калюжного, С.О. Лебедева, В.С. Михалевича, Є.Ф. Мельника, І.В. Мартиненка, Н.Р. Нижник, Б.М. Пшеничного, О.Є. Пакриша, С.С. Паламарчука, О. В. Рибальського, В.М. Смаглюка, І.В. Сергієнка, В.П. Тарасенка, М. Фредебьоля-Крайна, В.Г. Хахановського, В.С. Цимбалюка, А.А. Чернова, М.Я. Швеця, К.Л. Ющенко, А.О. Якуніна.

Метою статті є розгляд правового регулювання, яке об’єктивно відображає сферу телекомунікацій загального користування України.

Відомо, що у 1837 році в США Семюелом Фінлі Бріз Морзе було винайдено телеграфний пристрій, а в 1876 році, також в США, Олександром Гремом Белом було винайдено телефонний пристрій. В цих пристроях було втілено результати досліджень світової науки в області електрики та магнетизму, що у подальшому сприяло створенню багатьох електромагнітних пристроїв. В техніці і технології зв’язку було здійснено революційний науково-технічний прорив [1], який ознаменував початок нового етапу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), виникнення нового виду зв’язку – електровз’язку, або, кажучи сучасною мовою, телекомунікацій.

Подальший розвиток як окремо телекомунікацій, так загалом і ІКТ сприяв виникненню телекомунікаційних мереж загального користування: місцевого, регіонального, національного, міжнаціонального та світового рівнів. Прикладом такої мережі, яка поєднує в собі всі вищезгадані рівні, є глобальна світова мережа Інтернет – передове досягнення розвитку мережних технологій телекомунікацій сучасності. З цього приводу І.В. Сергієнко зауважив, що досягнення в галузі телекомунікацій стосовно трафіка інформації по мережах не тільки забезпечили високоякісний зв’язок, а й надали можливість

передавати тексти, комп'ютерні програми, зображення, голосові і музичні повідомлення, дозволили здійснювати доступ до систем збереження інформації (баз даних). Власне, йдеться про виникнення і розвиток глобальної інформаційної мережі Інтернет. Роль цієї мережі важко переоцінити. Можливість доступу до джерел інформації, створення власних джерел, доступних іншим, розвиток електронної пошти, дистанційного навчання, електронної комерції та багато інших можливостей безпосередньо впливають на соціально-економічні і політичні процеси [2, с. 368]. Позиція вченого підтверджує важливість телекомунікацій та мереж загалом для суспільства та, зокрема, для розвитку і становлення інформаційного суспільства. Цікавою щодо цього є думка К.І. Белякова, який наголошує, що завдяки виникненню телекомунікаційних мереж, зокрема Інтернету, результатом розвитку ІКТ стало поступове становлення нового типу суспільної формації – інформаційного суспільства [3, с. 14-16].

Ідея інформаційного суспільства з'явилася нещодавно. На думку М. Я. Швеця, Р.А. Калюжного, В.М. Брижка, В.Д. Гавловського, В.С. Цимбалюка, цю ідею вперше в достатньо чіткому вигляді було сформульовано наприкінці 60-х – початку 70-х років ХХ століття в Японії. Вважається, що термін “Інформаційне суспільство” впровадив професор Токійського технологічного інституту Ю. Хаяши [4, с. 90-98]. Приблизно в той же час починається стрімкий розвиток комп'ютерної техніки, виникає мережа Інтернет, бурхливо розвиваються засоби телекомунікацій та суттєво розширюється функціональний спектр їх використання. Цей розвиток засобів створення, збору, обробки, зберігання, розповсюдження, управління, відображення та використання інформації й спричинив виникнення ідеї інформаційного суспільства як суспільства, в основі якого лежить максимально допустима інформаційна взаємодія його членів, та став початком втілення її у життя. Стосовно цього А.А. Чернов вважає, що в інформаційному суспільстві вирішальну вагу мають не традиційні матеріальні фактори виробництва, а нематеріальний фактор – інформація. Можна з упевненістю говорити про те, що інформація стає одним з стратегічних ресурсів держави і суспільства, ресурсом соціально-економічного, технологічного і культурного розвитку [5, с. 12-13]. що є цілком слушним та повністю підтверджує все вищенаведене щодо цього. Будь-яке суспільство є продуктом відносин між його членами, так само й інформаційне суспільство виникає як продукт інформаційних відносин, тобто відносин, предметом яких є інформація, за умов коли ці відносини впливають та змінюють якісну характеристику всього суспільства загалом. Інформація є тим первинним фактором, з якого та задля якого виникає і розвивається інформаційне суспільство. З цього приводу В.Г. Хахановський зауважує, що переробка інформації становить значну частину діяльності людини. Сюди відносяться мислення, сприйняття, запам'ятовування, винесення суджень і всі подібні операції над органами почуттів та розумовими уявленнями у процесі їх класифікації, організації і прийняття на їх основі висновків або рішень. Масова комунікація вже змінила інформаційний режим людини, а глобальна комунікація продовжує його змінювати [6]. На підтвердження цього І.В. Сергієнко вказує, що в сучасному суспільстві інформація є важливим і цінним ресурсом, а рівень розвитку країни оцінюється рівнем її інформатизації [7]. Тобто інформація становить нематеріальну основу та є підставою розвитку інформаційного суспільства. Тоді як телекомунікації становлять матеріально-технологічну основу інформаційного суспільства, без якої його існування було б неможливим. А саме – поширення інформації в інформаційному суспільстві здійснюється за допомогою телекомунікацій, які є фізичним середовищем поширення інформації. Абстрагуючись, інформацію можна порівняти з кров'ю інформаційного суспільства, а телекомунікації – з його судинами.

Важливість телекомунікацій підкреслює М.Ю. Ільченко, який звертає увагу на те, що перехід від індустріального суспільства до інформаційного неможливий без приско-

реного розвитку телекомунікацій. Телекомунікаційна складова інформатизації забезпечує передачу і прийом, як правило, на значних відстанях різних видів інформації (мовлення, даних, відео). Фізичними носіями інформації при цьому можуть бути: керований рух електронів у провіднику, електромагнітні хвилі у відкритому середовищі або в обмеженому середовищі. Відповідно до використання цих носіїв практично впроваджені окремі класи телекомунікаційних систем, які реалізують технології електрозв'язку, радіотехнології та оптоволоконні лінії передачі [8]. Також значимість телекомунікацій як одного із засобів автоматизації впливає з “Принципа нових задач”, сформульованого академіком В.М. Глушковым – основоположником інформаційних технологій в Україні та колишньому СРСР, згідно з яким, автоматизація є не лише засобом подолання вже сформованих та не розв'язуваних іншим шляхом складностей та вузьких місць в управлінні народним господарством. Найбільш вагоме її досягнення – створення умов для постановлення нових завдань, що забезпечують оптимальність, своєчасність, повноту управлінського впливу на об'єкт управління [9, с. 197]. Не менш вагомо ставиться до ролі телекомунікацій М. Фредеболь-Крайн, на думку якого, телекомунікації – це процес, фундаментальний засіб для досягнення різнобічних цілей. В економічному світі телекомунікації слугують для поширення інформації серед постачальників, споживачів, дослідників, аналітиків, законодавців, регулювальників і т.д. Вони присутні в усіх процесах економічного виробництва та є невід'ємною складовою практично будь-якої сучасної бізнес-діяльності, метою якої є виробництво товарів та послуг для споживачів. У соціальному середовищі телекомунікації є засобом для інформування, розваг та обміну досвідом. Телекомунікаційні мережі та послуги дозволяють здійснювати всі ці дії на великих відстанях та серед широкого кола користувачів [10]. І це є дійсно так. Усі вищенаведені думки та позиції мають сенс та є актуальними. Телекомунікації є відносно молодією сферою порівняно з іншими галузями господарства, їх суспільне значення визначається публічністю та високим ступенем проникнення в життя людей. Оцінюючи роль телекомунікацій для інформаційного суспільства та суспільства загалом, важко помилитися, важко переоцінити їх значення. Все це обумовлює об'єктивність позицій вчених та експертів у цій галузі щодо важливості телекомунікацій для розвитку інформаційного суспільства. Як підсумок, можемо констатувати, що телекомунікації дійсно є матеріально-технологічною основою виникнення та розвитку інформаційного суспільства, що обумовлює значимість об'єктивного правового регулювання цієї сфери.

Загалом, питання правового регулювання сфери телекомунікацій порушувалося ще на початку 80-х років ХХ століття, як одного із засобів забезпечення автоматизації систем управління. Так, у монографії “Автоматизация управления народным хозяйством УССР” один з авторів, Є.Ф. Мельник, відмічає недостатню активність у вирішенні правових питань автоматизації, а саме, що правові аспекти автоматизації не відразу привернули відповідну увагу. В силу ряду обставин автоматизація розглядалася на початку переважно як технічна, кібернетична, економіко-математична проблема. Далі Є.Ф. Мельник наголошує на недостатньо активній участі юристів у практичному вирішенні питань у процесі проектування, створення та функціонування автоматизованих систем управління [11, с. 26]. Слід зауважити, що за своєю суттю АСУ була передумовою та початком розвитку інформаційного суспільства на теренах колишнього СРСР та України. В подальшому створення та удосконалення АСУ було поглинуто інформаційним суспільством як більш широкою сферою автоматизації та інформатизації. Далі, в тій же монографії, Р.А. Калюжний зауважує, що технічне забезпечення АСУ потребує ефективного правового регулювання [11, с. 121]. Цей момент є цікавим, оскільки телекомунікації входять у зміст технічного забезпечення АСУ, а саме, на думку Є.Ф. Мельника, О.Ф. Андрійка, А.О. Якуніна, В.В. Бінкевича, П.М. Байдика,

Н.Р. Нижник, Р.А. Калюжного, найбільш повне визначення технічного забезпечення АСУ запропоновано в правовій літературі А.Г. Ольшанецьким, який розуміє під технічним забезпеченням АСУ комплекс технічних засобів – електронно-обчислювальні машини, периферійне обладнання, організаційну техніку, апаратуру зв'язку, а також заходи щодо їх нормальної експлуатації [11, с. 121]. Наведений комплекс технічних засобів не може існувати без електрозв'язку, або, кажучи сучасною мовою, телекомунікацій, які, відтак, органічно входять у нього, що ще раз підкреслює значення телекомунікацій та їх правового регулювання.

Перейдемо до безпосереднього розгляду правового регулювання сфери телекомунікацій загального користування України.

Пункт 5 частини першої статті 92 Конституції України, серед іншого, визначає, що виключно законами України визначаються засади використання зв'язку [12], а отже, і телекомунікацій, які за своїм змістом входять в обсяг визначення зв'язку. Відтак, засади використання телекомунікацій визначаються виключно законами України, і всі підзаконні нормативно-правові акти цієї сфери мають їм відповідати. Тому, досліджуючи нормативно-правове регулювання сфери телекомунікацій загального користування, в першу чергу звернемо увагу на закони України.

Закони України. На основі проведеного аналізу та враховуючи наведене в статті 1 Закону України “Про телекомунікації” визначення телекомунікацій, відповідно до якого телекомунікації (електрозв'язок) – це передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, дровових, оптичних або інших електромагнітних системах [13], обмежимо чинне правове регулювання сфери телекомунікацій загального користування України такими законами України:

1. Закон України “Про телекомунікації”, який встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій, визначає повноваження держави щодо управління та регулювання зазначеної діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у даній діяльності або користуються телекомунікаційними послугами. Згідно з частиною першою статті 2 метою цього Закону є забезпечення повсюдного надання телекомунікаційних послуг достатніх асортименту, обсягу та якості. Згідно з частиною першою статті 5 дія цього Закону поширюється на відносини суб'єктів ринку телекомунікацій щодо надання та отримання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування. Тобто цей Закон встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій та регулює безпосередньо питання використання телекомунікацій загального користування України. Більш того, відповідно до пункту 3 Глави XIV “Прикінцеві положення” до приведення нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом чинні нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону. Доповнюючи зміст вищезазначеного пункту 5 частиною першою статті 92 Конституції України, це положення встановлює пріоритет Закону України “Про телекомунікації” над іншими нормативно-правовими актами у сфері телекомунікацій. Отже, Закон України “Про телекомунікації” встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій, регулює безпосередньо питання використання телекомунікацій загального користування України та має вищий пріоритет над іншими нормативно-правовими актами у сфері телекомунікацій.

2. Закон України “Про радіочастотний ресурс України”, який встановлює правову основу користування радіочастотним ресурсом України, визначає повноваження держави щодо умов користування радіочастотним ресурсом України, права, обов'язки і відпо-

відальність органів державної влади, що здійснюють управління і регулювання в цій сфері, та фізичних і юридичних осіб, які користуються та/або мають намір користуватися радіочастотним ресурсом України [14]. Тобто, цей Закон регулює виключно питання сфери користування радіочастотним ресурсом України. Згідно із статтею 1 цього Закону радіочастотний ресурс це – частина радіочастотного спектра, придатна для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіоелектронними засобами. Тоді як телекомунікації в радіосистемах здійснюються саме за допомогою частини радіочастотного спектра, придатної для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіоелектронними засобами, тобто за допомогою радіочастотного ресурсу. Враховуючи викладене вище і те, що згідно зі статтею 1 Закону України “Про телекомунікації” для здійснення телекомунікацій використовуються також проводові, оптичні або інші електромагнітні системи, а також, що відповідно до статті 71 зазначеного Закону розподіл і використання радіочастотного ресурсу України для здійснення діяльності у сфері телекомунікацій проводиться згідно із Законом України “Про радіочастотний ресурс України”, можемо констатувати, що останній Закон регулює виключно питання використання радіочастотного ресурсу як одного з середовищ, за допомогою яких здійснюються телекомунікації, при цьому не впливаючи на правове регулювання самих телекомунікацій.

3. Закон України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”, який регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах [15]. Регулюючи виключно зазначені питання, цей Закон не впливає на правове регулювання самих телекомунікацій.

4. Закон України “Про підтвердження відповідності”, який визначає правові та організаційні засади підтвердження відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу та спрямований на забезпечення єдиної державної технічної політики у сфері підтвердження відповідності [16]. Згідно із цим Законом відповідно до частини другої статті 24 Закону України “Про телекомунікації” здійснюється підтвердження відповідності технічних засобів телекомунікацій.

5. Закон України “Про стандартизацію”, який встановлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні і спрямований на забезпечення єдиної технічної політики у цій сфері [17]. Доповнює, розширює та поглиблює регулювання стандартизації у сфері телекомунікацій, визначене статтею 25 Закону України “Про телекомунікації”.

6. Закон України “Про метрологію та метрологічну діяльність”, який визначає правові основи забезпечення єдності вимірювань в Україні, регулює відносини у сфері метрологічної діяльності та спрямований на захист громадян і національної економіки від наслідків недостовірних результатів вимірювань [18]. Відповідно до цього Закону згідно із статтею 26 Закону України “Про телекомунікації”, здійснюється метрологічне забезпечення у сфері телекомунікацій.

7. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, який визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб’єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування [19]. Певною мірою доповнює, розширює та поглиблює регулювання доступу до здійснення діяльності у сфері телекомунікацій, визначене главою VIII Закону України “Про телекомунікації”.

8. Звернемо окрему увагу на Закон України “Про телебачення і радіомовлення”. Вказаний нормативно-правовий акт регулює відносини, що виникають у сфері телевізійного та радіомовлення на території України, визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови їх функціонування, спрямовані на реалізацію свободи слова, прав

громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите і вільне обговорення суспільних питань [20]. Телевізійне та радіомовлення пов'язані із сферою телекомунікацій, оскільки з використанням останніх здійснюється телевізійне та радіомовлення, але в той же час телекомунікації існують незалежно від телевізійного та радіомовлення. А отже, правове регулювання телекомунікацій входить у сферу правового регулювання телевізійного та радіомовлення, тоді як останні не входять у сферу правового регулювання телекомунікацій. Відтак і Закон України “Про телебачення і радіомовлення” не входить до сфери правового регулювання телекомунікацій та не має правового впливу на неї.

9. Господарський кодекс України, який встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності [21]. Встановлює господарсько-правову відповідальність учасників господарських відносин за правопорушення у сфері господарювання. Сфера телекомунікацій є однією зі складових сфери господарювання.

10. Цивільний кодекс України, який регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. До майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин положення цього Кодексу не застосовується, якщо інше не встановлено законом [22]. Встановлює цивільну відповідальність у сфері телекомунікацій.

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення, завданням якого є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством [23]. Встановлює адміністративну відповідальність у сфері телекомунікацій.

12. Кримінальний кодекс України, завданням якого є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам [24]. Встановлює кримінальну відповідальність у сфері телекомунікацій. Окремо зауважимо, що особи, винні у порушенні законодавства про телекомунікації, можуть притягатися до цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності, що визначається Цивільним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України згідно із статтею 75 Закону України “Про телекомунікації”.

13. Земельний кодекс України, який регулює земельні відносини на території України, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря [25]. Цей Кодекс доповнює та поглиблює правове регулювання використання земель телекомунікацій, визначене статтею 10 Закону України “Про телекомунікації”.

Використовуючи методи аналізу, синтезу, порівняння та абстрагування, можемо розподілити розглянуті вище нормативно-правові акти за їх правовим значенням для сфери телекомунікацій загального користування України. Закон України “Про телекомунікації” – встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій загального користування України регулює безпосередньо питання використання телекомунікацій

загального користування України, та має вищий пріоритет над іншими нормативно-правовими актами у сфері телекомунікацій. Закони України “Про радіочастотний ресурс України” та “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” – мають пряме відношення до сфери телекомунікацій загального користування України як допоміжний механізм правового забезпечення діяльності в цій сфері, оскільки регулюють виключно питання використання радіочастотного ресурсу, захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, не впливаючи на правове регулювання самих телекомунікацій. Закони України “Про підтвердження відповідності”, “Про стандартизацію”, “Про метрологію та метрологічну діяльність”, “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України та Земельний кодекс України – мають загально-правове відношення до сфери телекомунікацій загального користування України, оскільки доповнюють, розширюють та поглиблюють правове регулювання, визначене Законом України “Про телекомунікації”, залишаючись при цьому правоустановчим, регулятивним актом у своїй сфері відповідних суспільних відносин та регулюючи однорідні відносини в інших сферах суспільних відносин. Закон України “Про телебачення і радіомовлення” не входить до сфери правового регулювання телекомунікацій загального користування України та не має правового впливу на неї.

За допомогою методу системного та структурного підходу класифікуємо розглянуті вище нормативно-правові акти за рівнем правового значення сфери телекомунікацій загального користування України наступним чином:

– *вищий рівень* – нормативно-правові акти, що визначають правову основу діяльності у сфері телекомунікацій. Єдиним законодавчим актом цього рівня є Закон України “Про телекомунікації”;

– *допоміжний рівень* – нормативно-правові акти, що регулюють виключно питання, що мають пряме відношення до сфери телекомунікацій, при цьому не впливаючи на правове регулювання самих телекомунікацій. Законодавчими актами цього рівня є Закон України “Про радіочастотний ресурс” та Закон України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”;

– *загальний рівень* – нормативно-правові акти, предмет регулювання яких виходить за межі сфери телекомунікацій, входить в інші сфери приватного і суспільного життя, частково торкається та доповнює забезпечення діяльності у сфері телекомунікацій. До таких законодавчих актів відносяться всі інші, а саме: Закон України “Про підтвердження відповідності”, Закон України “Про стандартизацію”, Закон України “Про метрологію та метрологічну діяльність”, Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Земельний кодекс України.

Підзаконні нормативно-правові акти. Крім законодавчих нормативно-правових актів, сфера телекомунікацій загального користування України регулюються низкою підзаконних нормативно-правових актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства транспорту і зв’язку, Державної адміністрації зв’язку та інших органів виконавчої влади і місцевого самоврядування України. Розглядати всі ці нормативно-правові акти не має сенсу, оскільки вони є підзаконними та мають відповідати Конституції України і законам України, які вже згадувалися вище. Крім того, як вже зазначалося, згідно із пунктом 5 частини першої статті 92 Конституції

України засади використання зв'язку, а отже, і телекомунікацій, визначаються виключно законами України.

Ратифіковані Україною міжнародні нормативно-правові акти. Згідно із Законом України “Про ратифікацію Статуту і Конвенції Міжнародного союзу електро-розв'язку” від 15.07.94 р. № 116/94-ВР Україною було ратифіковано Конвенцію Міжнародного союзу електро-розв'язку та Статут Міжнародного союзу електро-розв'язку, підписані від імені України у м. Женеві 22 грудня 1992 року [26].

Згідно із пунктом 31-3 статті 4 Статуту Міжнародного союзу електро-розв'язку: “Положення як цього Статуту, так і Конвенції доповнюються положеннями нижчеперелічених Адміністративних регламентів, які регулюють використання електро-розв'язку і обов'язкові для всіх Членів Союзу: Регламент міжнародного електро-розв'язку та Регламент радіозв'язку” [27].

Згідно із пунктом 32-4 статті 4 Статуту Міжнародного союзу електро-розв'язку: “У випадку розходження між яким-небудь положенням цього Статуту і положенням Конвенції або Адміністративних регламентів Статут має більшу силу. У випадку розходження між будь-яким положенням Конвенції і положенням Адміністративних регламентів Конвенція має більшу силу” [27].

Згідно із пунктом 37-1 статті 6 Статуту Міжнародного союзу електро-розв'язку: “Члени Союзу зобов'язуються дотримувати положень цього Статуту, Конвенції та Адміністративних регламентів у всіх установах і на всіх утворених або експлуатованих ними станціях електро-розв'язку, які забезпечують міжнародні служби або можуть завдати шкідливих перешкод службам радіозв'язку інших країн, за винятком тих служб, які звільнені від таких зобов'язань згідно із статтею 48 цього Статуту” [27].

Згідно із пунктом 38-2 статті 6 Статуту Міжнародного союзу електро-розв'язку: “Члени Союзу повинні також вживати необхідних заходів до того, щоб забезпечити додержання положень цього Статуту, Конвенції та Адміністративних регламентів експлуатаційними організаціями, які одержали дозвіл на утворення служб електро-розв'язку і які беруть участь у міжнародних службах або експлуатують станції, здатні завдати шкідливих перешкод службам радіозв'язку інших країн” [27].

На підставі викладеного вище можемо зробити висновок, що положення Статуту Міжнародного союзу електро-розв'язку, Конвенції Міжнародного союзу електро-розв'язку, Адміністративного регламенту міжнародного електро-розв'язку та Адміністративного регламенту радіозв'язку регулюють питання міжнародної взаємодії та використання електро-розв'язку, не торкаючись при цьому національного нормативно-правового регулювання країн – членів Союзу.

Деякі висновки.

Враховуючи розглянутий та досліджений матеріал, можемо встановити, що сферу телекомунікацій загального користування України як об'єкт правового регулювання відповідно до Конституції України представлено:

– *на вищому рівні правового регулювання* – Законом України “Про телекомунікації”. Цей Закон встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій, регулює безпосередньо питання використання телекомунікацій загального користування України та має вищий пріоритет над іншими нормативно-правовими актами у сфері телекомунікацій;

– *на допоміжному рівні правового регулювання* – законами України “Про радіочастотний ресурс” та “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”. Ці закони регулюють виключно питання використання радіочастотного ресурсу, захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, при цьому не впливаючи на правове регулювання самих телекому-

нікацій. Також на допоміжному рівні правового регулювання сфера телекомунікацій загального користування України представлена низкою підзаконних нормативно-правових актів, які мають відповідати вищезазначеним законам України;

– *на загальному рівні правового регулювання* – Законом України “Про підтвердження відповідності”, Законом України “Про стандартизацію”, Законом України “Про метрологію та метрологічну діяльність”, Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом України, Земельним кодексом України, а також низкою підзаконних нормативно-правових актів, які мають відповідати вищезазначеним законам України. Ці нормативно-правові акти мають загальноправове відношення до сфери телекомунікацій, предмет їх регулювання виходить за межі сфери телекомунікацій, входить в інші сфери приватного і суспільного життя, частково торкаючись та доповнюючи забезпечення діяльності у сфері телекомунікацій;

– *на міжнародно-правовому рівні регулювання* – Статутом та Конвенцією Міжнародного союзу електрозв’язку, Регламентом міжнародного електрозв’язку та Регламентом радіозв’язку. Правові положення цих документів поширюються виключно на питання міжнародної взаємодії та використання електрозв’язку.

Тобто, Закон України “Про телекомунікації” є єдиним нормативно-правовим актом, який встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій, регулює безпосередньо питання використання телекомунікацій загального користування України, та має вищий пріоритет над іншими нормативно-правовими актами у сфері телекомунікацій. Усі інші нормативно-правові акти по відношенню до правового регулювання сфери телекомунікацій загального користування України є або допоміжними, або загально-правовими.

Перспективи подальших досліджень.

Однією з перспектив подальших досліджень сфери телекомунікацій як об’єкта правового регулювання є недоліки як правового регулювання сфери телекомунікацій загального користування України загалом, так і окремо Закону України “Про телекомунікації”, які вже визначалися автором у статті: “Публічно-приватні відносини на ринку інформаційно-комунікаційних технологій” [28], а саме – відсутність механізму ефективної взаємодії учасників ринку ІКТ та їх безпосереднього впливу на нормативно-правове регулювання сфери телекомунікацій.

Використана література

1. География мировой электросвязи: особенности развития отрасли. – Режим доступу : [//www.geography.kz/slovar/geografiya-mirovoj-elektrosvyazi-osobennosti-razvitiya-otrasli](http://www.geography.kz/slovar/geografiya-mirovoj-elektrosvyazi-osobennosti-razvitiya-otrasli)
2. Сергієнко І.В. Інформатика та комп’ютерні технології / І.В. Сергієнко. – К. : Наукова думка, 2004. – 430 с.
3. Беляков К.И. Управление и право в период информатизации : монография / К.И. Беляков. – К. : Изд-во “КВІЦ”, 2001. – 307 с.
4. Україна на шляху до інформаційного суспільства / [В.М. Брижко, В.Д. Гавловський, Р.А. Калюжний, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швець] // Правова інформатика. – 2003. – № 1. – С. 90-98.
5. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы / А.А. Чернов. – М. : Издательско-торговая компания “Дашков и Ко”, 2003. – 232 с.
6. Хахановський В.Г. Завдання та структура навчальної дисципліни “Інформаційна безпека України” / В.Г. Хахановський // Правова інформатика. – 2009. – № 1(21). – С. 102-104.
7. Сергієнко І.В. Комп’ютерні технології – шлях до інформаційного суспільства / І.В. Сергієнко // Дзеркало тижня, 2001. – № 50 (374).

8. Ільченко М.Ю. Проблеми розвитку телекомунікацій в Україні / М.Ю. Ільченко // Вісті академії інженерних наук України. – 1994. – № 1. – С. 5-17.
9. Глушков В.М. Введение в АСУ / В.М. Глушков. – К., 1972.
10. Маркус Фредеболь-Крайн. Современные телекоммуникации: опыт Европы и Украина / Маркус Фредеболь-Крайн // Зеркало недели, 2003. – № 17 (442).
11. Автоматизация управления народным хозяйством УССР : монография / [Е.Ф. Мельник, О.Ф. Андрийко, А.А. Якунин, В.В. Бинкевич, П.М. Байдык, Н.Р. Нижник, Р.А. Калюжний]. – К. : “Наукова думка”, 1983. – 144 с.
12. Конституція України : Закон України (за станом на 10.07.07 р.). – К. : Видавничій Дім “Ін Юре”, 2007. – 144 с.
13. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.03 р. № 1280-IV. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
14. Про радіочастотний ресурс України : Закон України від 01.06.00 р. № 1770-III. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
15. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.94 р. № 80/94-ВР. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
16. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.01 р. № 2406-III. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
17. Про стандартизацію : Закон України від 17.05.01 р. № 2408-III. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
18. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 11.02.98 р. № 113/98-ВР. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
19. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.00 р. № 1775-III. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
20. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.93 р. № 3759-XII. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
21. Господарський кодекс України : Закон України (за станом на 01.09.09 р.). – К. : АТІКА, 2009. – 188 с.
22. Цивільний кодекс України : Закон Україн (за станом на 01.09.09 р.). – К. : АТІКА, 2009. – 367 с.
23. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України (за станом на 01.09.09 р.). – К. : АТІКА, 2009. – 252 с.
24. Кримінальний кодекс України : Закон України (за станом на 10.09.09 р.). – К. : АТІКА, 2009. – 216 с.
25. Земельний кодекс України : Закон України (за станом на 20.09.09 р.). – К. : АТІКА, 2009. – 100 с.
26. Про ратифікацію Статуту і Конвенції Міжнародного союзу електрозв’язку : Закон України від 15.07.94 р. № 116/94-ВР. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
27. Статут Міжнародного союзу електрозв’язку : Міжнародний документ, підписаний від імені України у м. Женеві 22 грудня 1992 року. – Режим доступу : [//www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua)
28. Баєв О.О. Публічно-приватні відносини на ринку інформаційно-комунікаційних технологій України / О.О. Баєв // Правова інформатика. – 2009. – № 1(21). – С. 60-63.

Експертний висновок на статтю надано к.ю.н., с.н.с. В.Г. Хахановським.

~~~~~ * * * ~~~~~